

Izhaja v Trstu vsak
= petek popoldne =
Uredništvo in upravišstvo
ulica Boschetto št. 5. II. nad.
= Telefon št. 1570 =

Delavski List

Posamezna številka
= 6 vin.
Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četrt leta 1.05 K. - Ino-
zemstvo več poština.

Glasi slovenskih socialistov na Primorskem.

Naročnikom.

Cenjenim naročnikom naznanjamo, da je z današnjo št. „Del. Lista“ preteklo rok naročnine drugega četrtletja odnosno prvega polletja. Želeti bi bilo, da bi cenjeni naročniki poravnali v najkrajšem času naročnino za tretje četrtletje odnosno drugo polletje.

„Delavski List“ ne živa bogatih podpor in tudi nimá bogatega rezervnega sklada iz katerega bi bilo mogoče pokrivati troške izdajanja. Glavna podpora so mu naročniki, zato je potrebno da naredi v tem oziru vsak sodrug svojo dolžnost!

„Delavski List“

stane za celo leto . . . K 4'20
„ pol leta . . . „ 2'10
„ četrt leta . . . „ 1'05

Delavci! Sodrug! Vaš je „Delavski List“! Naročajte in širite ga kajti je mogočno sredstvo v boju delavstva zoper njegove izkoriščevalce, je edino odkritosrčno glasilo slovenskega delavstva na Primorskem.

Tržaška volilna reforma.

Tržaški deželni zbor je odobril tedaj enoglasno popravljene načrt volilne reforme. Vlada bo dala pečat svoje sankcije in v par tednih se spremeni načrt v zakon.

Da se je obvarovalo deželne zbornice splošne volilne pravice, naj si baron Beck in meščanske stranke nikakor ne pripisujejo posledicam svoje — kakor je rekel nekdo — vzor-diplomatične politike tudi ne svoji moči. Zahvalijo naj se samo avstrijskemu proletarijatu, ki utrjen od političnih in vsakdanjih gospodarskih bojov, je opustil za sedaj boj, katerega bi se mogel poprijeti da doseže splošno volilno pravico tudi za deželne zbornice.

Izmed vseh deželnozborskih volilnih reform, kar so jih naredile meščanske stranke dogovorno z Beckovo vlado, je tržaška gotovo najboljša in največ odgovarjajoča potrebam časa. Da je tako, se imamo zahvaliti samo zmagi tržaškega proletarijata pri zadnjih državnozborskih volitvah, zmaga na katero se je morala ozirati vlada tudi tedaj, ko je sestavljala načrt naše volilne reforme. S tem pa seveda ni rečeno, da sprejme tržaški proletarijat to volilno reformo kot nekaj večnega, neizpremenljivega. Splošna in enaka volilna pravica je in ostane še nadalje v programu avstrijskega delavstva in če se je pustilo sedaj to zah-

tevo za drugimi važnejšimi in nujnejšimi vprašanji je znak, da se osveženi poprimemo ob gotovi uri boja, ki, kakor nam je donesel državnozborsko volilno reformo, bo i to izpopolnil in donesel splošno in enako volilno pravico i za deželne zbornice i za mestne svete.

Nova volilna reforma zagotavlja primerno zastopstvo v deželnem zboru tudi tržaškemu proletarijatu: odprla mu je duri na stečaj v dvorano privilegiranega zastopstva, da bo zamogel tudi tam povzdigniti svoj glas — kakor je rekel župan Sandrinelli — v bran svojih koristi; toda odprla je duri na stečaj v novo dobo tudi tržaškemu slovenskemu proletarijatu, iztrebila mu je pot v deželnozborsko zastopstvo kjer bo imel priliko povzdigniti tudi on svoj mogočni glas v bran svojih koristi ne samo zoper privilegirane izkoriščevalce delavstva temveč tudi zoper privilegirane izkoriščevalce narodnosti. Bodoče deželnozborske volitve ne bodo samo izraz razredne zavednosti in politične zrelosti celokupnega tržaškega proletarijata, ampak bodo tudi odkritosrčna slika mednarodne solidarnosti in narodne enakopravnosti v imenu katere se bori svetovni proletarijat v svrhu osvobojenja družbe in narodov iz oklepov sedanjega gospodarskega in političnega suženjstva.

Toda pustimo za danes opisovanje posledic volilne reforme in oglejmo si od bližje glavne točke volilnega načrta obdelanega na podlagi kompromisa med slovenskimi in italijanskimi narodnjaki.

Šest mestnih volilnih okrajev so: Sv. Vid, Staro mesto, Novomesto in Škorklja, Barriera nuova in Kjadin, Sv. Jakob in Čarbola.

Trije okoličanski pa: I. Škedenj, Sv. M. Magdalena zgornja in spodnja. II. Rocol, Lonjer, Gvardijela in Kolonja. III. Baroklje, Rojan, Greta, Bazovica, Bane, Gropada, Trebič, Padrič, Opčina, Prosek, Kontovelj in Sv. Križ.

Pri volilnih okrajih je nastala sprememba in sicer, da se je odklopilo Greto III. mestnemu volilnemu okraju in jo priklopilo III. okoličanskemu, ter da se je odklopilo Čarbolo I. mestnemu volilnemu okraju (Sv. Vid) in jo priklopilo VI. mestnemu volilnemu okraju t. j. Sv. Jakobu.

Prvo spremembo je pripisovati odločni zahtevi italijanskih nacionalcev po tej; druga sprememba je pa nekam čudna, ker je Čarbola takorekoč del mestnega okraja Sv. Vida s katerim tvori tudi državnozborski volilni okraj. Prepričani smo, da so hoteli imeti obe spremembi ital. nacionalci. Hoteli so imeti same zase okraje Sv. Vid in Novo mesto katera ste baje takozvana meščanska okraja. Gospodje so najbrž nekaj sanjali, — morda se pa njih sanje ne uresničijo in bodo ostali tako njihovi računi brezplodni.

Trajanje mandatov deželnega zbora se je podaljšalo na štiri leta. Vladni načrt je

določal to dobo na tri leta. Pri tem so imeli svojo besedo gotovo tudi slovenski narodnjaki. „Edinost“ sicer molči o tej spremembi in niti dr. Ribač in dr. Slavik se je nista spomnila na svojih shodih. Ta sprememba je nastala baje zato, ker so hoteli i slov. i ital. narodnjaki podaljšati dobo svojih zastopstev ter da mesto vsaka tri, spravijo v nevarnost izvolitev svojih zastopnikov vsaka štiri leta. Seveda sedaj, ko bo imelo delavstvo priliko, da tudi v okolici pride do svojega zastopstva, so slov. narodnjaki kar hrepeneli po takem podaljšanju.

„Picolo“ pa pravi „za sedaj“. Ti ljudje imajo kakor se vidi namen podaljšati menda še za par let to dobo tranja.

Kar je zelo važnega je znižanje okoličanskih in mestnih mandatov. Vladni načrt je določal 17 zastopnikov za vsak mestni razred, 9 za I. in 6 za drugi okoličanski razred. Vsakemu mestnemu razredu se je vzelo po en mandat in sicer zato, da se da 4 mandate tuk. trgovski zbornici. Okolici pa se je vzelo 3 mandate tako da bo volil I. razred 8 drugi pa 4 poslance. — Kako in na kak način so prišli kompromisniki do takega sklepa nam ni znano. Tu je treba pač povdarjati, da je avstrijska vlada vsekakor bolj moderna nego je avstrijska buržoazija. Vlada skuša napraviti privilegije čim manj odijozne. Buržoazija tržaška slovenska in italijanska, pa skuša, ako se hoče odpraviti en privilegij da se takoj uvede drugega. In če se je hotelo dati trgovski zbornici tiste štiri virilne zastopnike, se je moglo odvzeti drugim volilnim razredom in ne delavskemu t. j. V. vol. razredu ko ima že itak premajhno število zastopnikov. Naravnost nedopustljivo pa je, da se je znižalo število okoličanskih zastopnikov, med tem ko se je povečal volilni okraj in da se je to znižanje naredilo za eno tretino na račun delavske kurije. I. razred, ki mu je določal vladni načrt 9 bo imel sedaj 8 poslancev, II. t. j. delavski razred pa ki mu je določal vladni načrt 6 bo imel sedaj 4 poslance. Da je bilo potrebno znižati število okoličanskih mandatov, tega menda slovenski narodnjaki ne bodo trdili, in prepričani smo tudi, da to znižanje ni bilo pogoj za obstanek volilne reforme. Gospodje so se baje vstrahšili, da bi ne izgledala okolica preveč demokratska zato so znižali število zastopnikov in povečali številno razmerje poslancev med I. in II. razredom.

Pa bodo stopili jutri zopet na oder in bahajoč se bodo pripovedovali o svoji ljubezni do delavstva, o svojem demokratizmu in o sličnih rečeh, ki so jih pač slišali velikokrat govoriti ki jih pa faktično ne poznajo.

Za volilce I., II. in III. in IV. mestnega in za volilce I. okoličanskega razreda, se je upeljala dolžnost enoletnega bivanja v občini, da se ima pravico do glasovanja v dotičnih razredih. Za volilce V. kurije

je pa ostala nespremenjena 3 letna doba bivanja v občini.

Rekli smo že, da ne vemo, čemu je treba delavcu bivati 3 leta v občini, da dobi volilno pravico, toda o takih stvareh menda ni dobro govoriti z našo gospodo. V svoji veliki ljubezni do delavstva je pač obdržala v načrtu to nepreveč demokratsko formulo vsled katere zgubi lepo število delavstva pravico do izvolitev tistih svojih zastopnikov, ki naj bi povzdignili glas v bran njegovih koristi.

Voliti se bo smelo tudi z neuficijelnimi glasovnicami. To je bilo dobro da se je spravilo v načrt, ki te formule ni obsegal.

Tudi zloglasni „cittadini“, katere je vlada v svojem načrtu uničila, so v kompromisnem odseku zopet oživel, tako da bodo glasovali tisti, ki so pridobili občanstvo do 1. jan. 1908 v III. volilnem razredu. Častni občani pa bodo glasovali v I. razredu.

In za danes bodi dovolj. O vseh drugih več ali manj važnih spremembah hočemo govoriti v prih. št. Kakor rečeno, ta volilni načrt, ki se je na nekih straneh potom kompromisa zboljšal, na nekih pa poslabšal, je še vedno najmanj odlozen od vseh drugih deželnozborskih volilnih reform. Proletarijat je dobil priliko, da bo povzdignil svoj glas tudi tam od koder je bil dosedaj izključen. Ako bo znal hoditi po poti, ki si jo je začrtal, mu donese tudi to zastopstvo, ki se mu ponuja, velikih koristi. Na njemu je leželo, da se sanirajo gospodarske in politične razmere v deželi in v občini. Zastopnike proletarijata — ki bodo res vredni tega imena — pričakuje v deželnem zboru in mestnem svetu obilo nujnega in koristnega dela. Morali bodo pač mogočno povzdigniti svoj glas, kajti v deželnem zboru bodo manjšina, ki bo zastopala veliko brezpravno večino. Bliža se nova doba in na delavstvu je sedaj leželo, da jo izkoristi v svoje koristi in prid sebi in vsemu prebivalstvu.

Obrtno sodišče v Trstu.

Z dnem 10. t. m. je pričelo svoje delovanje tržaško obrtno sodišče. Kako nujna potreba je bilo to obrtno sodišče za tržaško delavstvo, je razvidno iz razprav, ki se vrše od onega dne naprej med delavci in delodajalci. Naravnost neverjetno se zdi človeku in studi se mu postopanje delodajalcev napram delavcem, ko se opazja na kak način skušajo prvi oslepariti svoje uslužbence. Videli smo razne tvrdke in delodajalce ki so jih tožili delavci i ker jim niso hoteli plačati čezurno delo, ker so odpovedali delavcem službe, ne da bi jim dali za odpoved zakonito določen rok 8, 14 ali mesec dni. Drugi zopet, ker so jih vpisali delodajalci v bolniško blagajno na podlagi nižje mezd, kakor so jo faktično dobivali in so zaradi tega prejeli od bolniške blagajne kadar so bili bolni, manjšo

Šola in cerkev.

Češki napisal za „Nar. Obzor“ št. 17. 20 leto bivši duhovnik Ladislav Kante; prev. Dr. I. F

IV.

Cerkev je učila vernike gledati v gospodskah božje namestnike na zemlji in izkazovati jim popolno spoštovanje, ubogljivost in vernost, kajti vsa njih moč je od boga in — njihove ukaze je treba izpolnjevati tako, kakor da bi bili ukazi božji; z obljubami na povračilo v nebesih in z grozo pred strašnimi pekelskimi kaznimi je vzdrževala cerkev vernike v vdanosti gospodkam in zabranjevala upore. Cerkev ima zaslugo — seveda zaslugo zelo dvomljive vrednosti — da so se ljudje pobotali se svojo, z našega stališča tako kruto usodo, in da so se mnogi v njej celo srečne čutili; in da so tedaj svojim gospodkam, ki so živele od njihovih žuljev, radovoljno služili in jih smatrali v resnici za milostljive namestnike božje na zemlji.

Suženstvo je le dotlej breme, dokler se mu ni človek privadil, — dokler se ni zasuženil. Ako se pridruži k vnanjemu suženstvu še notranje suženjsko mišljenje, ako se je naučil tlačan smatrati svoje stanje le za kratko skušnjo, ki mu bo poplačana z neskončnimi slastmi in ki ga obvaruje še mnogo hujših muk na drugem mestu, tedaj prav rad vse prenaša.

Posvetna gosposka se je kazala cerkvi seveda hvaležna s tem, da jo je branila v njeni moči in njenih predpravicah, da je to cerkveno moč še povečevala, da je kruto kaznovala krivoverce in da je na to pazila, da so njeni podložniki pridno hodili v cerkev in izpolnjevali vse, kar je cerkev od njih zahtevala.

Lahko razumemo, da je bila pri teh okolnostih naloga vzgoje sploh in tudi naloga šole zelo omejena. Kaj je potreboval otrok za življenje? Da se je navadil poslušati in ubogati in se priučil kakemu delu. Ubogljivosti so otroka že stariši naučili, ki so vedeli iz lastne izkušnje, kako potrebna je ubogljivost v življenju, kjer je

vsakemu koraku sledil birač s palico in ječo; in dela se je naučil otrok navadno tudi doma in ga je izvrševal celo življenje tako, kakor se je naučil, kajti kakega važnejšega napredka v poljedelskem in obrtniškem pridelovanju ni bilo opaziti cela stoletja. Šol je bilo malo in kar jih je bilo, ni se jih redno obiskovalo; večina podložnikov t. j. prebivalstva sploh, ni znala niti pisati niti čitati — sicer pa tega niso potrebovali. In kakšen je bil namen šol? Vzgojiti otroke za življenje — seveda: vzgojiti pa tako, da bi, ko zrastejo bili iz njih spodobni t. j. ubogljivi in verni podložniki cerkvene in posvetne gosposke. Šola namreč ni mogla in ni smela vzgajati k samostojnosti; naopak je morala vzgajati k podložništvu in robstvu, ker bi sicer spravila v nevarnost družabni red, ki je temeljil na odvisnosti. Zato je šola vzgajala predvsem k ubogljivosti; sredstvo k temu je bilo po eni strani stroga disciplina, po drugi pa nauk, da je mogoče le s pokornostjo pod cerkveno in posvetno gosposko prikupiti se bogu — nepokornost da je

največji, celo edini zločin, ki se kaznuje že tu na zemlji in mnogo strožje še v večnosti. Glede vzgoje razuma je imela šola namen, zabraniti postanek samostojnega mišljenja; zato tudi ni navajala otroke k temu, da bi si ustvarjali svojo sodbo in da bi si prizadevali stvari razumeti, marveč je enostransko gojila spomin. V prvi vrsti so se otroci učili na pamet zgodbe iz svetega pisma in katekizma. Srednje in visokošolstvo, koje je vodila cerkev ravno tako kakor ljudsko šolo, se je odlikovalo z isto enostranstvijo; vse učenje je bilo tako organizirano, da je bil izrek v pretežni meri odvisen od učitelja, da se je kolikor mogoče največ naučil na pamet in da je kar najmanje mislil. Tudi naloga visokih šol ni bila ta, da bi vzgojila zmožnost samostojne sodbe, da bi dala potrebna navodila k samostojnemu delu n. pr. znanstvenemu, marveč ta, da je dijake učila ponavljati to, kar so drugi izmislili napisali in že sami ponavljali, in kar je cerkev v sporazumenju s posvetno gosposko odobrila.

(Dalje prih.)

podporo nego bi jo bili dobivali če bi jih bili vpisali delodajalci na podlagi resnične plače. Neki delavec je tožil kovinarsko družbo za 120 neplačanih ur dela. — Drugi zopet, ker mu je gospodar obdržal delavsko knjižico, ko mu je odpovedal delo in ni mogel delavec radi tega najti druge službe itd. Večino pravnih so do danes dobili delavci.

Karakterističen je način, s katerim hočejo delodajalci oslepariti delavce in obrtno sodišče. Zgodilo se je, da se je kakemu delavcu odpovedala služba v teku 8 dneh, dočim bi se mu moglo dati rok 14 dni. Delodajalec ali zastopnik trdke pride in pravi, da se pri njih vzame delavce v službo vedno na podlagi posebnega reda, ki ga mora podpisati vsak delavec predno stopi v službo. Pripetilo pa se je, da so se delodajalci sklicevali na take delavne rede, ne da jih je bil delavec tožitelj podpisal. Izkazalo se je tudi, da so strili delodajalci podpisati delavcu prazno polo in so jo izpolnili potem sami, kakor so hoteli. In veliko drugih enakih sleparij strani delodajalcev so prišle na dan ravno potem tega obrtnega sodišča.

Največje zanimanje pa vzbujajo tožbe uslužbencev parobrodne družbe «Avstro-Amerikane» proti omenjeni družbi, ki ima baje to slabost, da le nerada plačuje svojim uslužbencem delo, ki ga izvrše za njo.

Tako je morala do danes plačati že štirikrat po 300, 400 in več kron. Neki uradnik jo toži sedaj za nič manj nego 3000 in več kron in sicer deloma radi neplačane večmesečne službe, deloma radi neplačanih stroškov, ki jih je dotičnik imel pri opravljanju službe in stroške pri vožnji v Ameriko itd. Pri razpravah proti tej parobrodni družbi «Avstro-Amerikana» je pa prišla na dan tudi sleparija, katere se je posluževala ta družba, pri nabiranju izseljencev.

Družba je razpošiljala svoje agente po raznih deželah nabirati izseljence. Ti agenti so takorekro silili ljudstvo da se seli v Ameriko. V Ameriko samo so pa pošiljali agente, da so podkupovali izseljence naj pišejo sorodnikom in prijateljem v staro domovino, da se jim tam dobro godi. Seveda so podkupili, da pišejo tako tudi take, ki se jim ni dobro godilo, samo, da so dobivali izseljencev, ki so potem drago plačevali vožnje v Ameriko.

Zanimivo je, kako se razni delodajalci ali zastopniki trdijo, kako kažejo pri teh razpravah pravi nevedneži, ki ne razumejo najelementarnejših obrtnih in enakih zakonov. Tudi o poslovanju in pravicah bolniških blagajni nimajo nobenega znanja.

Obrtno sodišče je bilo tedaj za delavce nujna potreba. Dejstva so pokazale potrebo te ustanove. Želeti bi bilo tedaj, da bi se je delavci posluževali vsikdar, ko bodo imeli potrebo. In te imajo gotovo, kajti že prvi dnevi delovanja tega sodišča so pokazali kako gosti so slučajji, ko skušajo delodajalci oslepariti delavce na en ali drug način. Da damo tudi slovenskemu delavstvu priložnost seznaniti se z razpravami tega sodišča bomo pričeli s prihodnjo št. objaviti izvlečke teh razprav na katere opozarjamo že danes naše čitatelje.

Domače stvari.

Sl. c. kr. poštno ravnateljstvo v Trstu opozarjamo na nered, ki obstoji v časnikarskem ekspedicijskem oddelku. Posebno v zadnjem času se prav nič ne pazi za točno pošiljatev časnikov na dom naročnikom. Še posebno veselje pa imajo pri oviranju razpošiljatve «Delavskega Lista». Tako se n. pr. zgodi večkrat, da se vrača list raznih naročnikov z opazko „se ne sprejme“, in ga potem dotični naročniki reklamirajo pri našem upravištvu. V zadnjem času se vrača liste z opazko „pod tem naslovom nepoznan“ potem, ko se jim je pod enim in istim naslovom že večkrat dostavilo na dom t. j. potem ko so že dobro poznani.

Iz tega bi morali sklepati, da se take opazke napiše najbrž že na poštnem uradu v Trstu, ali pa da delajo to razni pismo-noše i v Trstu i po okolici i po Krasu.

Sl. c. kr. poštno ravnateljstvo prosimo tedaj, da stori enkrat konec takim nedostatkom, kajti drugače bi bili prisiljeni poslužiti se drugih sredstev v poravnanje tega neprijetnega nedostarka. Naročniki plačujejo in imajo tudi pravico zahtevati. In mi ki plačujemo poštino imamo tudi pravico zahtevati, da naredi poštni urad svojo dolžnost.

Kaj pravimo? „Edinost“ poroča najprej kako, in kaj da je govoril sodr. Scabar v državnem zboru v ital. jeziku in

praša potem, kaj pravimo mi. No, ker je „Edinost“ že tako radovedna ji povemo, da pravimo ravno isto kar smo pravili, ko so govorili češki sodrugi v češkem, poljski sodrugi v poljskem, nemški v nemškem jeziku itd. in tudi ravno tisto kar smo pravili ko je govoril Ribač v slovenskem jeziku. „Edinosti“ ni seveda prav, da je govoril v imenu Giordana Bruna, Galileja Galilei, Ardigio itd. Ona bi bila rada, da bi bil govoril v imenu kakega Gregorija IV. in Pija IX. in v imenu družbe Ignacija Loiola makari v latinskem in tudi v turškem jeziku. To bi bila želela „Edinost“ in vsi njeni uredniki ki hrepene po pravoslavnem klerikalizmu.

Kar se pa tiče slovenskih šol je naše mnenje isto, ki smo ga povedali zaradi slovenskih šol v Istri v 25 št. našega lista v članku „Šolske razmere v Istri“.

Evo gospa „Edinost“, kaj pravimo.

„L' Emancipazione“, glasilo tržaških mazinijancev, se jezi nad sodrugom Tumo, ker je sklical shod, ne da bi bil obvestil za to ital. sodruge, da ni obsojal v svojem govoru na tem shodu prav nič postopanje slovenskih narodnjakov in da je sklical shod v gostilni Marzini v Gorici baje zato, da poveča število slovenskih provokatorjev. Gospodje okolu Emancipazione, bi menda radi, da bi se jih osmešilo pred poštenimi ljudmi, kajti ne moremo si misliti, da bi ti ljudje pisali tako neumne članke in novice pri zdravi pameti. Tudi se jeze, da ni šel na shod Gabrščka in tam odgovarjal na njegove napade na italijane.

Če gospodje okolu Emancipazione mislijo, da je dr. Tuma postal zato socialni demokrat, da bi hodil braniti italijanske otroške šoviniste pred slovenskimi in narobe, kakor to zahtevajo naši, potem se prokletu motijo.

Če slov. in ital. nacionalci hočejo delati narodne komedije, prosto jim, dokler morejo. Mi in z nami dr. Tuma bomo že pazili, da se take komedije ne bodo ponavljale več tako redko kakor sedaj.

Toliko v odgovor gospodom modernistom ital. nacionalizma, katerih modernizem obstoji baje v tem da od vsega nič ne razumejo in da slede svojim starokopitnim prednikom prav tako kakor izvežbani pšček za svojim gospodarjem.

Električni govornik je postal predsednik N. D. O. V poročilu o shodu N. D. O. ki se je vršil v Št. Andrežu v nedeljo 21. t. m. pripoveduje „Edinost“, da je gdvor dr. Mandiča elektrizoval navzoče. Tudi pripoveduje „Ed.“ da so se tisti verni Tomaži, ki nikdar nič pametnega ne čitajo, kar divili programu N. D. O.

Mi se strinjamo popolnoma z „Edinostjo“ da jih je mogel govor Mandiča elektrizovati, in da so se mogli diviti programu N. D. O. so morali biti ti ljudje pač samo taki, ki nikdar nič pametnega ne čitajo. Kdor je kdaj kaj pametnega čital, ta se gotovo ne bo divil programu N. D. O. in ga tudi električni govori Mandiča ne bodo elektrizovali, kajti njegova elektro-govorniška moč ni baje zelo velika.

Da je resnica, da so bili na shodu tudi taki, ki niso nikdar nič pametnega čitali nam je v dokaz, da so se smejali stvarnemu govoru sodr. Gorkiča iz Vrtojbe, kakor poroča „Edinost“.

Bil je to pač narobe shod.

Vsi ti ljudje pa čitajo vedno „Edinost“ „Sočo“ in druge liberalne in klerikalne liste, v katerih menda ni — po mnenju „Edinosti“ same, objavljenega nikdar nič pametnega. In tudi v tem oziru se strinjamo z „Edinostjo“.

Revež je revež! Dosedaj ni vedel tega nihče raztolmačiti. A prišli so nekateri gospodje s svojim „Delavskim tovarišem“ in so že v prvi št. svojega glasila povedali, da *revež je revež*. Gospodje niso zgrešili. Njihova globokoumnost sega pač do neba, in priznati moramo, da če bi se vnela med nami in njimi polemika, da bi ji ne bili kos, kajti do revežev imamo tudi mi nekoliko usmiljenja, in tega načela bi se mogli držati tudi z reveži okolu „Delavskega tovariša“. Ti ljudje pa verujejo v svojo globokoumnost prav tako kakor v nezmotljivost svetega očeta papeža. In prva je vredna druge. Zato silijo ljudstvo naj čita njihov list, iz katerega se bo baje veliko naučilo. Res naučilo se bo spoznavati globokoumne klobasarije in večne neumnosti, ki jih ti ljudje strijo tiskati v pouk in zabavo vsem vernim in nevernim kristijanom. Posebno v 3. št. „Del. tov.“ so takih globokoumnosti nakupičili kakor bi jih bili jemali iz skednja.

S svojo bistroumnostjo pa so se postavili kakor petelin na gnoju in zavpili v

uvodnem članku: „Gotoro ni nič lažjega kakor se rogati resnici in naukom katoliške vere. Kajti ti nauki in resnice so za človeški razum nepopadljive. Ko bi jih človeški razum xapopadel, bi ne bilo treba teh naukov verovati. Ravno v tem obstoji vera, da verujemo v nekaj česar ne moremo nikdar razumeti.“

In tu so imeli gospodje popolnoma prav. Lahko se je rogati njihovi veri, to priznajo sami in priznajo tudi, da če bi se te nauke razumelo bi se potem ne verovalo več vanje. To je tedaj vzrok, da vera peša, ker ljudstvo začanja razumevati vaše nauke in resnice.

Pač ste gospodje..... in to vam je treba priznati.

Iz bazovske fare. (Dopis iz Bazovice). Kakor povsod, kjer nas je še kaj „pametnih“, imeli smo tudi v Bazovici na praznik sv. rešnjega telesa veliko procesijo. Klatili smo — ultra citraque — po Bazovici navdušeno prepevaje in slaveči in hvaleč Stvarnika, ki nam že delj časa deli — lepo vreme.

Vsi smo bili praznično oblečeni: moški in stare žene v črnem, dekleta v pisanem, deklice pa v belem, samo plašč župnikov je bil rumen, kakor je rumena — polenta, po kateri mlatimo vsaki dan, počenši od praznika „Obrezovanja Gospodovega“ do sv. Silvestra.

Luksus je bil res velik. Seveda se pri tolikej razkoši ni smelo pozabiti tudi na cerkvene križe. To se tudi ni zgodilo, za to so že poskrbela naša dekleta. Zložile so primerno svoto, in potem kupile prelep venec — še Marija Devica, Bog jej daj v miru počivat, bi se ponosila ž njim. Ta je dala eno krono, ta dve kroni, manj ene krone pa ni dala nobena, ker bi se morda zamerila ljudem in morda tudi gospodu župniku.

Naša dekleta hodijo vsako jutro zgodaj v Trst, dve uri daleč, z vrčem mleka na glavi, klatijo potem do desete, enajste ure po Trstu preden mleko razprodajo, potem pa spet proti domu. Pri tem pa zaslužijo dve, k večjemu tri krone. Ne bo pa pretirano, če rečem, da se minimum $\frac{3}{5}$ družin hrani s temi dohodki. Menim torej, da jim veliko ne ostane za nakupovanje vencev in opletanje cerkvenih križev.

Pripisovati je toraj našim dekletam veliko nespamet, tistim pa, ki od njih take žrtve zahtevajo, skrajno — brezobzirnost. Quousque tandem...?!!

Novo volitve v istrski deželni zbor so razpisane in sicer za spšno skupino na 25. oktobra, za kmečke na 30. oktobra za mesta in trge na 4. novembra, za trgovsko zbornico na 9. in za veleposilstvo na 10. nov.

Okrajna bolniška blagajna v Trstu. — Število bolnikov ostalo od XXIV. tedna (od 7. junija do 13. junija) je 1295. Novih bolnikov, ki dobivajo subvencije v XXV. tednu t. j. od 14. junija do 20. junija je 599. Število odpadlih bolnikov v poslednjem tednu je 611. Odpadlo je tedaj 9.599 dni subvencije. Bolnikov, ki uživajo subvencijo ostane v blagajni še 1283 od katerih zdravijo specialisti 360 bolnikov in sicer 119 radi spolnih in kožnih bolezni 148 bolnikov je pa v bolnišnici.

Od 1. januarja pa do 20. junija je bilo naznanjenih 15.226 novih bolnikov, odpadlo jih je pa 15.125 t. j. 208.021 dni bolezn.

Blagajni naznanjenih porodov je bilo v pretečenem tednu 15 in 8 članov je umrlo.

Od prvega januarja pa do 20. junija šteje bolniška blagajna 258 porodov in 205 slučajev smrti.

Porodnih, bolniških podpor in podpor v slučaju smrti se je izplačalo v pretečenem tednu 18.277'69 K.

Od prvega januarja pa do 20. junija se plačalo 468.978'64 K podpor.

Stanje članov je sledeče: Ob zaključku XXIV. tedna je imela blagajna 39.124 članov. V XXV. tednu je pristopilo 17'56 novih članov. Izstopilo jih je 1510. Ostane jih ob zaključku XXV. tedna tedaj 39.370 članov.

Dolžnost vsakega sodruga je, biti naročen tudi na glavno glasilo jugoslov. soc. demokratične stranke

„Rdeči Prapor“

DOPISI.

GORIŠKO.

Podgora. Zaupni shod se je vršil 18. t. m. zaradi ustanovitve delavskega izobraževalnega društva in zaradi izvolitve zaupnikov krajne organizacije. Udeležba je bila dovoljna ter je sodrug Henrik Tuma razjasnil pomen krajevne organizacije, strokovne organizacije in organizacije po izobraževalnih društvi. Izobraževalna in pravovarstvena društva pravzaprav ne spadajo v organizacijo socialnodemokratične stranke, posebno tam ne, kjer je delavstvo zavedno in je združeno po strokovnih organizacijah. Te dajejo delavstvu priliko, da ima svoje čitalnice, knjižnice, ter da se shaja na posvetovanje. Prirejanje veselice tudi ne more spadati v splošno organizacijo socialne demokracije, ker večinoma veselice zavajajo delavca v to, da mnogokrat svoj prisluzek med tednom v nedeljo brez pravega cilja izda. Izobraževalna društva so potrebna le tam, kjer socialdemokratično delavstvo ni še dovolj razvito in se ne zaveda svoje moči, kjer je treba nastopiti bolj poučevalno in družiti še manj zavedne člane v društvi, kjer so na razpolago časopisi, kjer se prirejajo predavanja, se vrše pevske vaje in enako. Tudi med Nemci so se ustanovljala izobraževalna društva iz početka, ko so bile ideje socialnodemokratične stranke še malo razširjene, sedaj pa je povsod na Nemškem namesto izobraževalnih društev stopila strokovna organizacija posebno v industrijskih centrih, kjer se delavstvo deli po strokah in ima vsaka strokovna organizacija tudi svojo čitalnico. Razmere na Goriškem in sploh po Slovenskem so seveda take, da je treba posebno po vaseh, kjer so pristaši socialnodemokratične stranke najrazličnejših strok. pričeti z izobraževalnimi društvi, da se nekako tekmuje z enakimi društvi klerikalne in liberalne stranke. Čestokrat se odjaja delavce od socialnodemokratične stranke ravno po teh društvi. To velja posebno za Podgoro, zaradi tega je v tem okraju potrebno posebno izobraževalno društvo.

Izvolil se je nato pripravljalni odbor, kateremu se je poverilo, da izposluje pri namestništvu potrdilo pravil. Pravila delavskega, izobraževalnega in pravovarstvenega društva v Podgori, so zasnovana po vzorec, kakor so za socialnodemokratično stranko v drugih krajih v rabi.

Pri drugi točki dnevnega reda je povdarjal isti sodrug posebno važnost krajevnih političnih organizacij.

Vsa moč socialnodemokratične stranke prihaja iz krepih političnih organizacij. Le-te dajejo pravo demokratično podlago stranki, v krajevnih organizacijah se družijo pristaši stranke ne glede na spol, starost in poklic, vezani po svoji besedi da priznavajo program in sklepe stranke. Ako krajevne organizacije čilo nastopajo, potem čuti vsak sodrug dolžnost, da pridobiva novih sodrugov in da razširja socialnodemokratične ideje. S svojimi zaupniki stoje v najožji stiki s tem, da prejemajo od njih strankine časopise, da se pogovarjajo o vseh dogodkih, ki se tičejo stranke in strokovnih organizacij v kraju in da potem zaupniki upravljajo važnejše reči v javnost in pred okrajne konference.

Posebna naloga krajevnih organizacij je, da vzdržujejo strankine liste. Dolžnost sodruga, da zahtevajo, da se „Rdeči Prapor“ naroči po vseh javnih krajih, t. j. po kavarinah in krčmah, kamor zahajajo sodrugi, in da je vsak sodrug naročen na en iztis „Delavskega Lista“. Najbolje je za vsako organizacijo, da se list naroči v toliko eksemplarijih, kolikor je članov krajevne organizacije, da pride list na naslov enega zaupnika in da se list potem potom zaupnikov razdeli po kraju. Sodrugi imajo seveda vplivati na to, da se inserati domačih podjetnikov objavljajo v strankinem listu. Najvažnejša naloga krajevnih organizacij je organizacija za volitve: državnozbornske, deželnozbornske, za občinsko zastopstvo, bolniške blagajne itd. Druga naloga pa je skrbeti, da se ustanove v kraju strokovne organizacije. V Podgori obstoji strokovna fabrična organizacija, treba pa je zediniti tudi druge stroke, posebno kovinarje, mizarje in težake. Ako bi ne bilo dovoljnega števila v enem kraju, pa se raztegnejo strokovne organizacije v bližnjo okolico goriško. Posebno važna je organizacija težakov za Podgoro, Solkan, Štandrez, Šempeter in Gorico samo. Težaki in vozniki se zbirajo večinoma iz teh krajev in le če se združijo vsi, bo mogoče zboljšati ekonomični položaj tega tako zanemarjenega stanu.

Nato je sledila izvolitev 10 zaupnikov.

Št. Andrež. Shod N. D. O. Pretečeno nedeljo je priredila pri nas N. D. O. svoj shod katerega se je udeležilo 81 oseb. Govorila sta Mandič in Jaklič iz Trsta pač tako, kakor znata samo ona dva. Aplavz je bil tako majhen, da sta *tovariša* lahko razumela, da nimata pred seboj tržaških narodnjakov. Govoril je tudi naš sodrug Miha Gorkič iz Vrtojbe, ki je, kot navaden delavec, postavil na laž Mandiča in Jakliča. Govoril je popolnoma stvarno in so mu navzoči vsi odobravalni celo dr. Mandič sam. Povedal je kako so se lagali narodnjaki glede vprašanja šolstva, in kako so se lagali o dogodkih pri skupščini družbe Sv. Cirila in Metoda v Pulju itd. Pri glasovanju, da se skliče v kratkem ustanovni zbor N. D. O. je glasovalo 12 (dvanaest) od navzočih izmed katerih 6 liberalnih kmetov.

Tako je končal ta klavni shod Mandiča, ki se mu pa zahvaljujemo, da se ustanovi v nedeljo na novo krajna organizacija jugoslov. soc. dem. stranke.

Vrtojba. Gospodarske razmere v goriški okolici. V sedanjem času prodajajo naši kmetje svoj glavni pridelek t. j. krompir. Slovenski trgovci so ponujali 11 kron za vsakih 100 kg krompirja. Tržaški italijanski so pa plačevali po 12 K. Seveda bi mi o vsem tem ne pisali popolnoma ničesar, da ne živimo ravno v času, ko se naši trgovci tako radi sklicujejo na svojo narodnost, na tisto narodnost, v imenu katere se zavezujejo z ital. nacionalci. V Vrtojbi imamo tri trgovce, ki so v petnajstih letih bivanja v Vrtojbi postali veletrgovci in veleposestniki. Naši kmetje delajo in se trudijo za kosček vsakdanjega kruha, že celo življenje in nimajo od tega nič; ti naši preljubezni narodni trgovci pa, ki kaj radi prodajajo jako drago svoje blago, ti pa odirajo in izkoriščajo nevednost našega kmeta kakor le malokje. Tako so hoteli preprečiti tudi konkurenco kmečkih pridelkov. Hoteli so narediti pogodbo s tuk. kmeti radi prodaje krompirja, ki bi ga bili oni kupovali po 12 K. Seveda so jim ta namen tržaški trgovci preprečili. Mi namreč nismo zato, (to je samo v sebi umevno) da bi bila živila čim bolj draga in da bi kmet odiral delavca. Toda če trgovci prodajajo krompir po eni in isti ceni če jih stane 12 ali 11 K, je naravno da tiste krone odveč ostanejo v žepu kmeta, v žepu tistega, ki je delal mesto da bi šle v žep onega, ki nič ne dela.

Neki vrtojbenski trgovec je rekel, da bi on kupoval krompir še najraje če bi bil po 3 K, ker bi imel potem pri današnji enaki ceni po kateri ga prodaja veliko večje dobičke.

Taki so gospodje narodni trgovci.

Ajdovščina. Z velikim pumpom in besedičenjem so ustanovili tržaški glavarji krumirjev svojo N. D. O. Kako je ta organizacija delavska je dovelj ako si ogledamo odbor, v katerem sede malo ne sami delodajalci. Kakor po navadi ob prilikah narodnih shodov, se je pripovedalo tudi odnevu ustanovitve N. D. O. kakor o nekakem zgodovinskem dnevu. Toda koliko zgodovinskih dni in koliko zgodovinskih dogodkov imamo mi Slovenci že zabeleženih v naši revni zgodovini. Ustanovili so jo, in danes po kratkem času njene ustanovitve se za njo nihče več ne briga. Pojmi so se začeli že nekoliko bistriti in med delavstvom raste polagoma spoznanje, da ne spada v N. D. O. marveč v socialno demokratsko organizacijo, ki jo tudi v kratkem ustanovimo. Z delavstvom in tudi z izobraženci je sedaj že lažje govoriti. Ljudje začno misliti, in ko nastopimo mi in pokazemo našo energijo na delu v blagor delavstva, v blagor človečanstva, tedaj bo konec dolgoletnim narodnjaškim komeidijam.

Nabrežina. Surovost tuk. žandarmerije. Dne 11. novembra so nekateri naši vaščani pretepli nekega razgrajča po imenu Martina Pertot. Stvar je bila v preiskavi, toda brezuspešno. Pretepačev se ni dobilo. Pred par dnevi so se pa dotičniki spri z nekim svojim tovarišem in ta jih je iz maščevanja ovadil žendarmariji. Da je prišlo na dan, kdo ga je pretepel, in da se dotičnike primerno kaznuje je prav in zaradi tega se ne bomo pričkali. Opozoriti hočemo samo javnost na surovost tukajšnjih žandarjev. Izmed aretirancev je bil tudi Martin Sulčič. Žendarji so ga aretirali ob 11. uri zjutraj, ga vxexali in tako vxexali je bil ubogi revež v žendarmariji do 4. ure popoldne. Tam so ravnali z njim prav tako kakor s živino. Ljudje, ki so hodili mimo pripovedujejo, da so čuli žendarje vpiti sledeče besede: „sakramenska duša, jeb.... b....“, ali boš povedal“. Tako so vpili in šliše se jih je

na cesto. Sulčič sam pa pripoveduje, da ga je, med tem ko je bil uklenjen, *stražni mojster udaril s pestjo po glavi tako močno, da mu je pol ure po glavi šumelo* in da je hotel klicati že na pomoč. V mislih si predstavljamo prizor, ki bi bil nastal, da je klical Sulčič na pomoč. Okrog žendarmarije, bi se bilo zbralo ljudstvo, žene otroci itd. Naši kozaki bi bili začeli ravnati z ljudstvom gotovo po stari navadi t. j. odganjali bi ljudstvo s silo. In kdo bi bil kriv? Ako vidijo žendarji koga da živino pretepa, ga naznanijo sodnji. Morda bi bilo dobro, da bi sodnija postopala tudi proti njim, ker so pretepli moža tedaj človeka in s silo so mu hoteli izvleči priznanje zločina.

Gospodom bi svetovali, naj nikar ne nadaljujejo s takim postopanjem. Hvala bogu, ne živimo v časih *svete inkvizicije* in tudi še nismo sinovi ruskega batjuške, zoper katere se postopa z *nagajki, vislicami in svinčeni jagodami*. To naj si naši žendarji dobro zapomnijo. Sicer pa bodo imeli opraviti tudi radi te zadeve in upamo, da jih kdo pokliče na red, sicer bomo govorili, dokler se to ne bo zgodilo.

Vedno lepše. Agent Ukmar iz Celja je napravil tuk. pekovskemu gospodarju Luki Ferlič rubež (sekvester) za 800 K. Prišel je eksekuter iz Komna in dva žendarja da izvrše rubež. Ko je eksekuter vzel Ferliču uro in 6 kron iz miznega predala, je našel tudi zlato verižico, uro in prstane, ki jih je hranila Ferličeva soproga v posebni škatlici. Eksekuter je hotel imeti tudi to. Žena pa mu ni hotela dati, rekoč da je njeno. Toda eksekuter se za to ni zmenil in kar ni mogel z lepa je hotel doseči s silo. Premetaval je ubogo revo sem in tja po sobi. Ferlič ga je začetka opozoril, da naj bo s ženo miren, ker je noseča. Toda eksekuter iz Komna se za to ni zmenil. Končno se je Ferlič razjezil, ker ni mogel več trpeti, da bi se uganjalo z njegovo ženo baš tako kakor se komu poljubi in jo je hotel iztrgati iz grdih rok gospoda eksekuterja. Zdaj pa stopita k Ferliču oba žendarja in ga zvezeta, da je mogel eksekuter mirno izvršiti svoje delo. Ko je le ta preiskal še vse druge prostore, so odvedli žendarji Ferliča v Komen v zapor. Vaški otroci so se kar jokali nad tem prizorom in ljudstvo je živžgalo žendarjem, ko so odhajali s Ferličem. Sedaj so pa pristopili žendarji k množici, da poizvedo kdo je živžgal, toda zamanj. Nič niso izvedeli.

Ferličeva soproga je te dni porodila in obični posledice brutalnega ravnanja eksekutorja.

Mar ni to zopetna lumparija, ki se je dogodila pod bistrim očesom zastopnikov žendarmarije? — Eksekuter se imenuje *Štrekelj*. Sodniji v Komnu bi priporočali, da pusti take ljudi raje doma. Sicer so pa potrebni da se jih najprej podučijo, kako se imajo ravnati s poštenimi ljudmi. Drugače se zna ljudstvo res razjeziti in pokazati nekateri gospodi, da Nabrežina ni v Galiciji.

To naj si kdo dobro zapomni, da si bo v takem slučaju pripisoval posledice svoji brutalnosti.

Sodniji v Komnu priporočamo, da naj prihodnjič, če bo treba pošlje k nam eksekuterje, ki bodo vedeli da so ljudje oni in drugi, in ne take, kakor je Štrekel, ki ne pozna postav in misli da kakor sam so tudi drugi.... neotesanci (da ne rečemo kaj drugega).

ISTRA.

Koper. V nedeljo dne 21. t. m. slavilo je pevsko, bralno in godbeno društvo „Ilirija“ v Pobegih velepomembno slavnost razvitja društvene zastave. Na videz je imela slavnost izključno naroden značaj. A če pomislimo, da so bili Pobežani še pred nekaj leti zaslužni Italijanom. In se še šele pred kratkim časom znebili njih jarma se slavnosti ne more odrekati tudi socialnega pomena. Nedeljska slavnost pomeni probujenje in osvobođenje Pobežanov.

Ne spuščam se v opis posameznih točk simpatične veselice, omeniti pa moram s pohvalo pevske zборе iz bližnje okolice, ki so res korektno nastopili in z občutkom in preciznostjo izvajali posamezne pesmi. To je znamenje da se širi tudi pri isterskih Slovencih napredek in omika, zasluga za to pa gre v prvej vrsti našemu učitelstvu, ki ne omeja svoje vzgojevalne naloge le na šolsko deco, ampak širi omiko tudi med drugimi sloji. Pri veselici je vladalo navdušenje in najboljši red, in prireditelj je uspela v čast društvu „Ilirija“ in vrlim Pobežanom.

K veselici ja prišlo tudi nekoliko slovenske inteligence iz Kopra. Da pa ti niso imeli namena prispevati k sijaju slavnosti,

pokazalo nam je obnašanje nekega gospodiča, ki je ves čas norce bril in z neslanimi dovtipi zasmehoval in zasrmoval prireditelj in prireditelje. Ako bi se na tak način obnašal kak zagrizen Italijan, bi bil gotovo dobil zaslužno plačilo. Ker se pa ta gospodič prišteva slovenske inteligenci in si celo stavlja geslo: „Krotiti v narodu strasti in vzbujať veselje do rednega življenja“, imeli so navzoči z njim potrpljenje.

Delavci! Sodrugi! Somišljeniki!

Naročajte „Delavski List“ in širite

Društvene stvari.

Sodrugi v Škorklji so vabljeni na zopetno posvetovanje, ki se vrši v nedeljo dne 28. t. m. ob 10. uri zjutraj v prostorih podružnice „Ljudskega odra“ v Škorklji ul. Commerciale št. 516. — Nihče naj ne manjka.

Podružnica „Ljudskega odra“ v Škorklji vabi vse svoje člane na važno zborovanje, ki bode v društvenih prostorih ul. Commerciale št. 516. v nedeljo dne 28. t. m. ob 6. uri zvečer.

Pridite vsi.

Skupina slikarjev vabi vse svoje člane na važno zborovanje, ki bode v nedeljo dne 27. t. m. ob 10. uri zjutraj v III nad. Delavskega doma.

Delavsko gibanje.

Zidarji dozor! V Splitu v Dalmaciji je stavka zidarjev. Tamošnji delodajalci so razposlali svoje agente v Trst in na Kranjsko iskati stavkolomce. Dosedaj se jim ni posrečilo vjeti niti enega. Opozarjamo slovenske zidarje, da tudi v bodoče ne bodo osleparjeni od takih agentov in opozarjamo jih tudi naj ne gredo v Split iskat dela.

V prid stavkujočim zidarjem v Splitu. Komisija strokovnih organizacij, in politični odbor sta otvorila podporno listo v prid stavkujočim zidarjem v Splitu, katerim groze tamošnji delodajalci s prenehanjem dela.

Delavci! Sodrugi! Podpirajte stavkujoče zidarje! To je nas vseh dolžnost. — Prispevke in podpore naj se pošilja odborom strokovnih organizacij, strokovni komisiji ali pa upravništvu „Delavskega Lista“. Prispevke se bo objavilo v „Delavskem Listu“.

Izredni občni zbor skupine težakov. V nedeljo dne 21. t. m. se je vršil v Delavskem domu v Trstu izredni občni zbor skupine težakov. Zbor otvori predsednik sodr. Serbo, ki da prečitati zapisnik zadnjega občnega zbora, ki se vzame na znanje.

Pri drugi točki je podal predsednik poročilo o zboru prometnih delavcev na Dunaju. Pri tretji točki so bili izvoljeni v izpraznena mesta odbora sledeči sodrugi: Cerkvenik Alojzij, podpredsednik; Dell Senno Dominik, podtajnik; Mihelič Leopold, blagajnik; Bolcina Atilio in Kožlevčar Alojzij, odbornika.

Pri točki slučajnosti govori predsednik Serbo o delu, ki se ga je naredilo v dosedaj delavskih izkaznic (tessere). Da jih gospodarji ne sprejmejo, je samo znak, da nočejo sodelovati z organizacijo delavstva. Za to gre posebna zasluga njihovemu vodju Cimarodiju. Po govoru raznih delavcev se je sprejelo sledečo resolucijo:

„Tržni težaki protestirajo energično proti nepravilnemu postopanju napram delavcev in nalagajo komisiji, da take poroče o tem županu in vladnemu mestniku, ki sta prva podpisana na pogodbi med delavci in delodajalci.“

Tajnik sodrug Tomasini poroča na to o stavki zidarjev v Splitu. Priporoča navzočim, da podpirajo stavkujoče in predlaga naj se nalaga odboru, da daruje gotovo svoto v to svrhu. Predlog se sprejme z velikim odobravanjem in sprejme se sledečo resolucijo.

„Tržaški težaki pozdravljajo junaški boj zidarjev v Splitu; izjavljajo se solidarnim in priporočajo da vstrajajo v stavki pogumno do popolne zmage.“

Iz med navzočih se je nabralo za stavkujoče v Splitu 1280 K.

Listnica uredništva.

Pulj, Nabrežina, Trst. Vsled pomanjkanja prostora smo bili prisiljeni prenesti vse za prih. št.

Županstvo v Nabrežini tudi prihodnjič vsled pomanjkanja prostora.

VERA IN STALIŠČE SOCIALNE DEMOKRACIJE.

(Predavanje.)

Ena temeljnih postavk v programu socialnodemokratske stranke je: vera je zasebna stvar. Socialnodemokratska stranka je s tem hotela priznati važnost verskega vprašanja in obenem tudi težko rešitev tega problema. Ravno zaradi teže pojmljivosti vprašanja o veri je socialna demokracija odklonila staviti pozitivno načelo glede vere ter ga je izročila iz strankarskega principijelnega programa izreki, da smatra vero za popolnoma privatno stvar. To stališče socialne stranke je upravičeno tudi radi tega, ker imajo razne države še stroga kazenska določila glede nekaterih priznanih verskih konfesij. Je torej prosta diskusija o veri skoraj nemogoča (primerjaj afero brošure vseučilišnega prof. Wärmund). Že s tem stavkom, da je vera privatna stvar, pa je prišla socialna demokracija v navskrižje z drugo veliko svetovno stranko, t. j. s klerikalno stranko, ki ima v svojem programu temeljno točko, da vera nima samo vladati v zasebnem življenju posameznika, ampak da mora vera obvladati tudi državnike in politike v javnosti. Ker so edini poklicani tolmači vere duhovniki, je dano že v temne premetljivo nasprotje med klerikalno in socialnodemokratsko stranko glede tega vprašanja.

Socialna demokracija je kljub javno izrečenemu načelu, da je vera privatna stvar, posvetila posebno zadnja desetletja, ko versko vprašanje povsod prikipeva na vrh, svojo posebno pozornost temu vprašanju, in lepe, bogate razprave so o tem podali ravno strokovno izobraženi ljudje socialnodemokratske stranke. Po drugi strani pa se da z naukom socializma sestaviti samostojen svetoven nazor, ki obsega vse panoge človeške kulture, t. j. vedo, umetnost in vero.

Treba je strogo ločiti pojem vere in pojem konfesije ali veroizpovedanja in cerkve.

Cerkev je organizacija, ki ima za predpogoj veroizpovedanje. T. j. napisane zakone, kaj se mora verovati t. j. religija v ožjem smislu in kako se mora po danih verskih načelih živeti t. j. verska etika. Cerkev in veroizpovedanje torej segata v javno in zasebno življenje, ker dajeta zakone, veljavne za vse enako, in ti zakoni so tembolj strogi, ker jih smejo dajati le zastopniki cerkve in ker se ne smejo tolmačiti po drugih in ker je njih tolmačenje še povečem pod zaščito državnih zakonov kakor tudi pri nas v Avstriji t. j. cerkev se smatra še vedno opora države.

Dočim je cerkev ali državna ali socialna institucija ter v večalmanj tesni zvezi z državo, pa je vera, religija v pravem pomenu besede, povsem samostojen in docela ločen pojem od gotovega veroizpovedanja. Vera (religija) je v tem širša in je splošen človeški kulturni pojav, kakor veda in umetnost. Kot kulturni pojav nastopa pri posameznih narodih tako iz davnega kakor sega zgodovina in se kaže pri človeku, ko nastopa še v polni divjosti, v kateri se komaj loči od živali.

Na najnižji stopnji se izraža vera kot fetišizem. Fetišizem je eden najnižjih kulturnih pojavov. Je produkt človeškega čustva v izrazu strahu in oboževanju vsled neznanja in polne nezavednosti. — Divjak, ki vidi prirodni pojav, ki mu je grozeč in vpliva le na njegove čute in docela temno na njegova čustva, jame to prikazen iz strahu pred njo oboževati. Divjak n. pr. razume, zakaj je tiger ali zver njemu nevarna, ker vidi njeno telesno moč, zobe in kremplje. Zaraditega se zveri sicer boji, ali spusti se z njo v boj, da se brani. Ako vidi kačo, pa ne razume njene moči in vendar vidi, da ga umori na neviden, nepojmljiv način prej nego pa velikanska divja zver. Zaraditega kačo obožuje. Najde mrtvo stvar prečudne oblike, katere ni še nikdar videl, in si ne more tolmačiti, kaj da bi bilo; napolni jo s strahom in jo obožava. Taki narodi bivajo še danes v zapuščenih krajih Afrike in drugih zemeljskih delov. Fetišizem atavistično še danes vlada nepismene ljudske mase, ki je brez hudiča i ne pozna vere.

Na tem vidimo, da je izvor vere v nepojmljivem čustvu, obenem pa, da je vstvarjanje oblike, posebne osebe sestaven del prvotnih religij. Bog nastopa vsikdar kot stvar ali oseba. Kakor hitro človek spoznava stvar ali osebnost, katero obožava, mine zanj strah pred njo in prestane mu biti sveta, — fetišizem je premagan. In kakor se je človek razvijal in se vsled dela in medsebojnih bojev izobražal, se stopnjuje njegovo znanje, se bistri njegovo čustvovanje in vera se kaže bolj v umestvovanju nego čustvovanju. Oblika, kip boga stopa v ozadje in se izgublja, stopa v ospredje etika.

Lahko pričnemo pri prvem, že precej visokem pojavu vere pri starih Indih. Indi so si zaslužili v bogatih južnih deželah številno prebivalstvo in so njihovi prvi stanovi, t. j. duhovniki imeli možnost se visoko izobraziti nad ostalim prebivalstvom. Zaraditega se je tam razvila tudi prva cerkev, ki je vladala državno in zasebno življenje. Bolj pa ko je to storila, bolj je zašla v mrtva pravila, in nastopiia je reakcija v osebi Buda, ki nam je prvi veliki učitelj nove vere v zgodovini. On je nastopil ravno proti strogim razredom, ki so se v indijski državi ustanovili, je zametaval ves vnani lesk, vse oboževanje predmetov in dasi kraljev sin, je prišel do spoznanja, da človeška sreča ne obstoji v tem, da ima mnogo in mnogo vživa, ampak v tem, da mnogo ne potrebuje in zatira v sebi poželenje. Tu nam nastopa že vera ne kot čustvovanje, ne več kot oblikovanje božanstvene osebe, nastopa nam že kot filozofski nauk, t. j. odgovarja na preiskovanje, ki se tiče vsakega človeka: odkod smo in kam pojdemo. In izraža se v teh naukih posebno tretja in ne človeku najvažnejša panoga pojma vere kot religije: kako človeku vladati svoje življenje, da pride, do svojega cilja, do sreče. Na sebi lep nauk Budov, pa je po njegovi smrti po masi, ki se vedno nagiblje na fetišizem, kmalu prišel do tega kakor skoraj povsod drugod v zgodovini, t. j. da so učenci in nasledniki Budovi njega samega priglasiili za boga in njega naredili fetiš. Danes je budizem zašel kot veroizpovedanje, pristopno ljudskim masam, skoraj v popolno malikovanje. Velikanski kipi, če le mogoče izklesani iz ene skale, nam predstavljajo obliko Budovo, in pod te kose kamna pokleka indijsko ljudstvo in moli Budo kot svojega boga in duhovniki budizma so oni, ki so edini poklicani tolmačiti nauke Budove.

(Dalje prih.)

Izdajatelj in odgovorni urednik VINKO KERMOLJ. Tiska. TISKARNA MODERNA M. Sussel & Comp. ulica della Zonta 8.

„Delavski List“

se prodaja:

V Pulju: v tobakarnah ZADNIK, ulica Promontore; BLAKA, ulica Giovia; Zanon, Campo Marzo; CAMUFO, ulica lircolazione del Arsenale; BENUSSI, ulica Sisiano; PETAROS, Corso Francesco Giuseppe I.

V Gorici: v tobakarnah: SCHWARZ, ul. delle Scuole, KREBEL, ul. Rabata in BAIT, ul. Camposanto. IVAN HOVANSKI ul. Corno 22.

V Podgori: v tobakarnah SKOČIR ANE in PREGARC JEREE.

Vrtojba: FABIAN FRAN. tob.

Nabrežina: v delavskih konsumnih zadzugah.

Jesenice: MARIJA NOVAK, Gostilna pri Masarju.

Gabrovica: FURLAN BENEDIKT tob.

Nadalje, se prodaja v TRSTU, in v okolici v vseh važnejših tobakarnah.

KNJIGOVEZNICA PIPPAN & BORTUZZO

ulica Valdirivo šte. 19,
II. nad.

Izdeluje najfinejša in tržna dela po zelo nizki ceni.

Zadruga lesnih delavcev izdeluje

pohištva, izložbe prodajaln, kakor vsa druga lesna dela.

Delavnica: Trst - Ulica Ferriera št. 3 - Trst.

TISKARNA MODERNA

M. SUSMEL & C.o

Trst, ul. della Zonta 8

Telefon številka 16-80.

Izdela vsako navadno in najfinejše delo hitro in točno.

Tovarna testnine z jajci
Ernesto A. Vodopivec
Trst, ul. Farneto št. 13.

Odlikovani elektro fotografski atelje
za moderno slikanje

A. JERKIĆ

Via delle Poste 10

se priporoča v izdelovanje vseh v fotografsko stroko spadajočih del. — Cene zmerne. — Slikanje se vrši pri čarobni električni razsvetljavi do 7 ure zvečer.

Fran Manià

TRST

ulica Machiavelli šte. 8.

Skladišče oglja, premoga in drv.

Pošiljanje na dom na vsako stran mesta.

ANTON CECH

TRST - Ulica Fonderia št. 12.

Zaloga najboljših dalmatinskih in istrskih vin
Marsale, Vermuth, i. t. d.

Gostilna „Casa del Popolo“

(Zadružna delavska gostilna)

Trst, ul. S. Lazzaro in ul. S. Caterina

Domača kuhinja vedno dobro preskrbljena.

— Cene zmerne. —

Shajališče zunanjih sodrugov.

Slovani! — Podpirajte edino — Slovani!

Slovansko knjigarno in papirnico

Josipa Gorenjca, Trst, ul. Valdirivo 40

KAVARNA UNIONE

= TRST =

Ulica Caserma

= in ulica =

Torre Bianca.

— Napitnina je odpravljena. —

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij

— in časnikov v vseh jezikih. —

Mesesnel Antonio
priporoča svojo

GOSTILNO

— za —
rojansko cerkvijo.

— VINA IZVRSTNA. —

Mrzla in gorka jedila vedno na zapolago.

Postrežba točna.

Cene zmerne.

Gostilna „Alla Lealtà“

ANTON SALTZ

ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja

— Družinske zabave. —

Fran Cantoni

Trst

ul. Barriera vecchia št. 23

Velika zbirka manufakturnega tkanega blaga in drugih potrebščin.

CENE ZMERNE

Urad:

ulica VINCENZO
BELLINI št. 13

(blizu cerkve Sv. Antona novega)

Telefon št. 1402-1403

Novo pogrebno društvo

Na razpolago ima nove in bogate pogrebne vozove.

— VELIKA ZBIRKA SVEČ —

Prodaja na drobno in debelo.

Vsako pogrebno naročilo izvrši točno. Cene zmerne.
VODSTO.

FRATELLI PAGANI

— TRST. Ulica Acquedotto št. 6. —

Velika zbirka igrač, okraskov, parfumarij, mila, ovratnikov, zapestnikov, kravat, i. t. d.

Skladišče

ameriških mrežic in aparatov za električno in plinovo luč

E. WÖFLER - TRST

ulica delle Acque št. 20.